

NAPREDNA ELEKTRODINAMIKA

Prvi kolokvij 2. 11. 2023.

ZADATAK 1 Sferne ljuska sastoji se od dvije koncentrične i vodljive sfere na polumjerima a i b ($a < b$). Sfera polumjera a je na potencijalu

$$\Phi(a, \theta, \phi) = V(\theta, \phi) = V_0 (\cos \phi \sin \theta + \cos \theta)$$

Sfera polumjera b je na potencijalu jednakom nuli. Upotrijebite Greenovu funkciju za sfernu ljusku da nađete potencijal između sfera.

Uputa: Greenova funkcija za sfernu ljusku omeđenu sferama $r = a$ i $r = b$ glasi

$$G(\mathbf{r}, \mathbf{r}') = 4\pi \sum_{l=0}^{\infty} \sum_{m=-l}^l \frac{Y_m^*(\theta', \phi') Y_m(\theta, \phi)}{(2l+1) [1 - (a/b)^{2l+1}]} \left(r_{<}^l - \frac{a^{2l+1}}{r_{<}^{l+1}} \right) \left(\frac{1}{r_{>}^{l+1}} - \frac{r_{>}^l}{b^{2l+1}} \right)$$

Izrazite $\cos \phi \cos \theta$ i $\cos \theta$ u potencijalu $V(\theta, \phi)$ pomoću sfernih harmonika.

ZADATAK 2 (a) Počevši od izraza za Lorentzovu silu

$$\frac{d\mathbf{P}_{\text{mech}}}{dt} = \int_V (\rho \mathbf{E} + \mathbf{J} \times \mathbf{B}) d^3 r$$

gdje je \mathbf{P}_{mech} ukupni impuls čestica u volumenu V , pokažite da je u dipolnoj aproksimaciji sila koja djeluje na neutralni atom u mirovanju jednaka

$$\frac{d\mathbf{P}_{\text{mech}}}{dt} = (\mathbf{d} \cdot \nabla) \mathbf{E} + \dot{\mathbf{d}} \times \mathbf{B}$$

gdje je \mathbf{d} atomski dipolni moment, a \mathbf{E} i \mathbf{B} su električno i magnetsko polje na položaju atoma.

(b) Za ravni val frekvencije ω koji se širi u nemagnetskom dielektriku niske gustoće s indeksom loma $n(\omega)$, pokažite da je brzina promjene mehaničkog impulsa po volumenu \mathbf{g}_{mech} povezana s elektromagnetskim impulsom \mathbf{g}_{em} ravnog vala kroz relaciju

$$\frac{d\mathbf{g}_{\text{mech}}}{dt} = \frac{1}{2} (n^2 - 1) \frac{d\mathbf{g}_{\text{em}}}{dt}$$

gdje je $\mathbf{g}_{\text{em}} = (1/c^2) \mathbf{E} \times \mathbf{B}$.

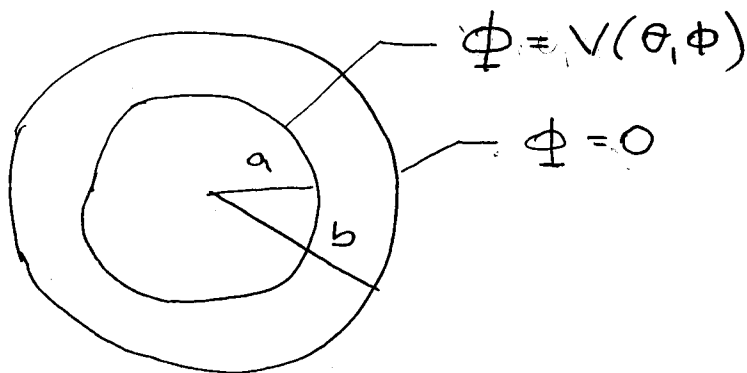
Uputa: pod (a), koristite izraz za efektivnu gustoću naboja koja odgovara dipolu momenta $\mathbf{p}(t)$ na položaju \mathbf{r}_0

$$\rho_{\text{eff}}(\mathbf{r}) = -\mathbf{p} \cdot \nabla \delta(\mathbf{r} - \mathbf{r}_0)$$

te efektivnu gustoću struje

$$\mathbf{J}(\mathbf{r}) = \dot{\mathbf{p}} \delta(\mathbf{r} - \mathbf{r}_0)$$

1.

Potencijal računamo po formuli:

$$\Phi(\vec{r}) = -\frac{1}{4\pi} \oint_S \Phi(\vec{r}') \frac{\partial G}{\partial n'} dS'$$

Po sferi $r=b$ potencijal je nula pa ovaj integral postaje

$$\Phi(\vec{r}) = -\frac{1}{4\pi} \int_{r'=a} \Phi(\vec{r}') \frac{\partial G}{\partial n'} dS'$$

Normala (vanjska) na plohu $r=a$ je $-\vec{e}_r$ pa

$$\frac{\partial G}{\partial n'} = \vec{\nabla}' G \cdot \vec{n}' = -\frac{\partial G}{\partial r'}$$

U Greenovoj je funkciji $r_1 = r'$, a $r_2 = r$. Imamo

$$\frac{\partial}{\partial r'} \left[4\pi \sum_{\ell=0}^{\infty} \sum_{m=-\ell}^{\ell} \frac{Y_{\ell m}(\theta', \phi') Y_{\ell m}(\theta, \phi)}{(2\ell+1) [1 - (a/b)^{2\ell+1}]} \cdot \left(r'^{\ell} - \frac{a^{2\ell+1}}{r'^{\ell+1}} \right) \cdot \left(\frac{1}{r^{\ell+1}} - \frac{r^{\ell}}{b^{2\ell+1}} \right) \right]$$

$$= 4\pi \sum_{\ell=0}^{\infty} \sum_{m=-\ell}^{\ell} \frac{Y_{\ell m}^* Y_{\ell m}}{(2\ell+1) [1 - (a/b)^{2\ell+1}]} \cdot \left(\ell r'^{\ell-1} + (\ell+1) \frac{a^{2\ell+1}}{r'^{\ell+2}} \right) \cdot \left(\frac{1}{r^{\ell+1}} - \frac{r^{\ell}}{b^{2\ell+1}} \right)$$

Potencial $V(\vartheta, \phi)$ treba napisati pomoću sfernih harmonika.

$$Y_{11} = -\sqrt{\frac{3}{8\pi}} \sin\vartheta e^{i\phi}$$

$$Y_{10} = \sqrt{\frac{3}{4\pi}} \cos\vartheta$$

Također je

$$Y_{1,-1} = (-1)^* Y_{11} = +\sqrt{\frac{3}{8\pi}} \sin\vartheta e^{-i\phi}$$

Imamo,

$$\cos\vartheta = \sqrt{\frac{4\pi}{3}} Y_{10}$$

te

$$\begin{aligned} \cos\phi \sin\vartheta &= \frac{1}{2} (e^{i\phi} + e^{-i\phi}) \sin\vartheta \\ &= \frac{1}{2} \cdot \left(-\sqrt{\frac{8\pi}{3}} Y_{11} + \sqrt{\frac{8\pi}{3}} Y_{1,-1} \right) \end{aligned}$$

Potencial $V(\vartheta, \phi)$ je

$$V(\vartheta, \phi) = V_0 \cdot \sqrt{\frac{4\pi}{3}} Y_{10} + V_0 \cdot \frac{1}{2} \sqrt{\frac{8\pi}{3}} (Y_{1,-1} - Y_{11})$$

Uvrtimo sve međurezultate u izraz za potencial

$$\begin{aligned} \Phi(\vec{r}) &= \left(+\frac{1}{4\pi} \right) \cdot 4\pi \sum_{\ell, m} \frac{Y_{\ell m}(\vartheta, \phi)}{1 - (a/b)^{2\ell+1}} \cdot a^{\ell-1} \cdot \left(\frac{1}{r^{\ell+1}} - \frac{r^\ell}{b^{2\ell+1}} \right) \\ &\cdot a^2 \cdot V_0 \left[\sqrt{\frac{4\pi}{3}} \int Y_{\ell m}^* Y_{10} dr' + \frac{1}{2} \sqrt{\frac{8\pi}{3}} \int Y_{\ell m}^* Y_{1,-1} dr' \right. \\ &\left. - \frac{1}{2} \sqrt{\frac{8\pi}{3}} \int Y_{\ell m}^* Y_{11} dr' \right] \end{aligned}$$

Integrali su, redom

$$\int Y_{\ell m}^* Y_{10} dr' = \delta_{\ell 1} \delta_{m 0}$$

$$\int Y_{\ell m}^* Y_{\ell' m'} d\Omega' = \delta_{\ell \ell'} \delta_{m m'}$$

$$\int Y_{\ell m}^* Y_{\ell' m'} d\Omega' = \delta_{\ell \ell'} \delta_{m m'}$$

Potential perturbation

$$\Phi(\vec{r}) = + V_0 \cdot \frac{a^2}{1 - (a/b)^3} \left(\frac{1}{r^2} - \frac{r}{b^3} \right) \cdot \left[\sqrt{\frac{4\pi}{3}} Y_{10} \right.$$

$$\left. + \frac{1}{2} \sqrt{\frac{8\pi}{3}} Y_{1,-1} - \frac{1}{2} \sqrt{\frac{8\pi}{3}} Y_{1,1} \right]$$

$$= + \frac{V_0}{1 - (a/b)^3} \cdot \left(\left(\frac{a}{r} \right)^2 - \frac{a^2 r}{b^3} \right) \cdot \cos\phi \sin\theta$$

2.

(a) Za atomski dipolni moment \vec{d} na polozi \vec{r}_0

$$P_{\text{eff}} = -\vec{d} \cdot \vec{\nabla} \delta(\vec{r} - \vec{r}_0)$$

$$\vec{j} = \dot{\vec{d}} \delta(\vec{r} - \vec{r}_0); \quad \dot{\vec{d}} = \frac{d}{dt}(\vec{d})$$

$$\int P_{\text{eff}} \vec{E} d^3r = - \int \vec{d} \cdot \vec{\nabla} \delta(\vec{r} - \vec{r}_0) \vec{E}(\vec{r}) d^3r$$

$$= (\vec{d} \cdot \vec{\nabla}) \vec{E}(\vec{r}_0) \quad (*)$$

$$\int \vec{j}_{\text{eff}} \times \vec{B} d^3r = \int \dot{\vec{d}} \times \vec{B}(\vec{r}) \delta(\vec{r} - \vec{r}_0) d^3r$$

$$= \dot{\vec{d}} \times \vec{B}(\vec{r}_0)$$

Dokazujemo (*). Tuzamo za E_x

$$\int P_{\text{eff}} E_x d^3r = - \vec{d} \cdot \int \vec{\nabla} \delta(\vec{r} - \vec{r}_0) E_x d^3r$$

$$\vec{\nabla} [\delta(\vec{r} - \vec{r}_0) E_x] = \vec{\nabla} \delta(\vec{r} - \vec{r}_0) E_x + \delta(\vec{r} - \vec{r}_0) \vec{\nabla} E_x$$

Integral

$$\int \vec{\nabla} [\delta(\vec{r} - \vec{r}_0) E_x] d^3r = \oint_{S \rightarrow \infty} \delta(\vec{r} - \vec{r}_0) E_x \vec{n} dS \rightarrow 0$$

jer točka \vec{r}_0 ne lezi' na bezkrajnoj plosni. Prema tome,

$$\int P_{\text{eff}} E_x d^3r = + \vec{d} \cdot \int \vec{\nabla} E_x \delta(\vec{r} - \vec{r}_0) d^3r$$

$$= (\vec{d} \cdot \vec{\nabla}) E_x(\vec{r}_0)$$

Slicno vredi i za E_y i E_z komponente.

(b) Integriramo li po volumenu dielektrika, ulapnui mehanicki impuls za sredstvo postaje

$$\int [(\vec{P} \cdot \vec{\nabla}) \vec{E} + \dot{\vec{P}} \times \vec{B}] dV \quad (*)$$

gdje je \vec{P} polarizacija sredstva. Polja \vec{E} i \vec{B} su makroskopska polja per dielektrik ima malu gustoću (ne treba računati o lokalnim poljima!). Veća izmestila polarizacije i makroskopskog polja glavi

$$\vec{P} = (\epsilon - \epsilon_0) \vec{E}$$

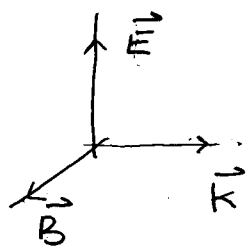
pa je integral (*)

$$(\epsilon - \epsilon_0) \int [(\vec{E} \cdot \vec{\nabla}) \vec{E} + \dot{\vec{E}} \times \vec{B}] dV$$

It ova veličina je derivacija po vremenu ukupnog gustoće mehanickog impulsa jednaka

$$\frac{d \vec{g}_{\text{mech}}}{dt} = (\epsilon - \epsilon_0) [(\vec{E} \cdot \vec{\nabla}) \vec{E} + \dot{\vec{E}} \times \vec{B}]$$

Odaberimo koordinatu nastar tako da upadaju ravnomer na sledeće komponente

$$\vec{E}_i = E_0 \vec{e}_x e^{i(kz - \omega t)}$$

$$\vec{B}_i = B_0 \vec{e}_y e^{i(kz - \omega t)}$$

$$\vec{k} = k \vec{e}_z$$

Tada i makroskopska polja ima iste komponente.

Računamo

$$(\vec{E} \cdot \vec{\nabla}) \vec{E} = E_x \frac{\partial}{\partial x} \vec{E} = 0 \quad \text{pa } \vec{E} \text{ odu samo o z}$$

$$\dot{\vec{E}} \times \vec{B} = \det \begin{pmatrix} \vec{e}_x & \vec{e}_y & \vec{e}_z \\ \dot{E}_x & 0 & 0 \\ 0 & B_y & 0 \end{pmatrix} = \dot{E}_x B_y \vec{e}_z$$

$$\left. \begin{aligned} \dot{E}_x B_y &= E_0 B_0 \cdot (-i\omega t) \\ E_x \dot{B}_y &= E_0 B_0 \cdot (-i\omega t) \end{aligned} \right\} \dot{E}_x B_y = E_x \dot{B}_y$$

Prema tome,

$$\dot{E}_x B_y = \frac{1}{2} \frac{d}{dt} (E_x B_y)$$

$$\dot{(\vec{E} \times \vec{B})}_z = \frac{1}{2} \frac{d}{dt} (E_x B_y)$$

Vyvedi

relativna permitivnost

$$n^2 = \epsilon_r \mu_r \approx \left(\frac{\epsilon}{\epsilon_0} \right) \text{ pa } \mu_r \approx 1$$

za ne magnetske sredstva.

Imamo

$$\epsilon - \epsilon_0 = \epsilon_0 n^2 - \epsilon_0 = \epsilon_0 (n^2 - 1)$$

$$H = \frac{B}{\mu_0}$$

pa dobivamo za vektornu jednačinu \vec{g}_{em}

$$\frac{d \vec{g}_{mech}}{dt} = \frac{\mu_0 \epsilon_0 (n^2 - 1)}{2} \frac{d}{dt} (\vec{E} \times \vec{H}) = \frac{1}{2c^2} (n^2 - 1) \frac{d \vec{g}_{em}}{dt}$$